

Lakatos István, geológus

Lakatos István Dunapatajon és Budapesten élte át a második világháborút. Számos meghatározó, traumatikus élménye kötődik ehhez az időszakhoz. A háború után a család visszakerült Szegedre, ahol az édesapja tanárként dolgozott. Lakatos István földrajz-geológia szakra ment az egyetemen, és tanársegédként érte a forradalom kitörése.

Édesapjának nagy könyvtára volt, benne antikommunista kötetekkel is. Egy razzia őket is elérte, de csodával határos módon csak egy könyvet vittek el tőlük.

„Akkor azt mondta az apám: »fiam, ahol könyveket égetnek, ott diktatúra lesz«.”

A fiatal tanársegéd alig bírta elhárítani, hogy belépjen a pártba, ideológiai képzetlenségére hivatkozott. Végül, amikor már megfenyegették, hogy ha nem lép be, nem lehet tanársegéd felkészült a munkahelyváltásra. De közben a forradalom a szegedi diákok egyre komolyabbá váló gyűléseivel, amelyek során megalakult a kommunista Dolgozó Ifjúság Szövetségét (DISZ) felváltó Magyar Egyetemisták és Főiskolások Egyesületeinek Szövetsége (MEFESZ). Ekkor már udvarolt egy lánynak, akit Magdinak hívtak.

„Szegeden indult el a forradalom a MEFESZ megalakításával, és a hangsúly 23-án helyeződött át Budapestre.”

A karhatalom kegyetlenkedései következtében Szegeden nemzetőrséget alapítottak. Lakatos István a gyorshadtest parancsnok-helyettese lett.

„Tüzelőállást foglaltuk az ávós laktanyával szemben, a parancsnokot kiküldtük az őrhöz, hogy a nemzetőrség tagjai itt vannak és a parancsnokkal akarunk beszélni. Ő azt mondta, ez katonai laktanya, ide nem lehet csak úgy bejönni. A parancsnokunk, Kendi Jóska birkózó volt, megfogta, elvette tőle a géppisztolyt, s mondta, hogy te most felszaladsz, és megmondod, hogy jövünk fel, de már ment is utána. Szerencsénk volt, mert több mint száz ávós lakott ott, de éppen

kivonulóban voltak onnan. Csomó fegyverhez jutottunk, nem akartak verekedést, mi mondtuk ugyan, hogy lövünk, de ők fölényben voltak, ki tudtak volna minket irtani.”

A forradalom bukása után Jugoszláviába menekültek, s egy menekülttáborban töltött öt hónapot, mire Kanadába mehetett. Dolgozott autógyárban, volt kocsimosó és éttermi mosogató is, majd elvégezhetette az egyetemet geológia szakon. Ezután munkába állt, s már csak szerelmét szerette volna Kanadába vinni. Magdit egy turistacsoporttal kiengedték a római olimpiára, s ekkor István akcióba lépett. Rómába utazott és ottani pap ismerőse segítségével felkutatta Magdit, szállodáról szállodára járva.

„Eljött az ötödik nap reggele. Utólag tudtam meg, hogy hatodik nap reggel indultak volna haza Magdiék. Ötödik nap reggelén bementem egy szállóba, és mutatom a portásnak Magdi képét. Azt mondja, itt van, de elmentek Nápolyba kirándulni. A szállodával szemben volt egy kisvendéglő, kiültem a járdán lévő asztalokhoz, rendeltem egy korsó sört. Mit ad Isten, tényleg begördült a turistabusz, és az elsők között szállt le róla Magdi. És a tekintetünk találkozott. Elfordítottam a tekintetemet, jelezve, hogy én ennyit tudtam tenni, most neked kell csinálni valamit. Aztán Magdi, mint később mesélte, észbe kapott, odaadta egy társának a táskáját, hogy vigye fel a szobájába, és azt mondta, vesz egy kis gyümölcsöt a szomszéd zöldségesnél. Felálltam, párhuzamosan mentünk az utca két oldalán. Magdi visszanezett a sarkon, az emberek sóbálvánnyá merevedve nézték, hogy mi történik. Fel se fogták az egészet. Rohanni kezdtünk, egyik sarok erre, másik sarok arra. Aztán beugrottunk egy taxiba.”

A Vatikánban szívesen összeadták volna őket, de keresztlevél híján nem tudták ezt megtenni. Felmentek San Marinóba, de ott szabadságon volt az egyetlen jegyző. Visszaérve hihetetlen hír fogadta őket.

„És akkor megjelent Ottó, felkiáltva: gyerekek, van Isten az égben! Azért egy paptól ezt hallani... Képzeljétek el, megjött a keresztleveletek másolata Magyarországról a Vatikánba! Sose mondta meg a Vatikán, hogy hogyan, mivel diplomáciai kapcsolat sem volt, de megszerezték a papírokat. Úgy tudjuk, a svéd követségen keresztül intézték az ügyet. Találtunk

két tanút, egy orvostanhallgatót és a legöregebb római magyart. Amikor kimentünk a szertartás után a Szent Anna-kápolnából, ott álltak riporterek kamerával, és lehozta az újság a történetünket, nem tudjuk, honnan tudták meg.”

Két héttel később Magdi Kanadában landolt.

Lakatos István a City University of New York nyugalmazott professzora, az Amerikai Magyar Emlékmű Bizottság alapító elnöke. A Bizottság egy évtizedes munkájának eredménye a New York-i 1956-os emlékmű felállítása.

MÉRFÖLDKÖVEK – 1956-OS PORTRÉK ÉS ÉLETUTAK AZ AMERIKAI MAGYAR EMIGRÁCIÓBAN

Kiállítás a New York-i Magyar Házban (213 E 82 Str. NY, NY, 10028).

Megtekinthető: 2016. október 22. és 2017. január 10. között.

A KIÁLLÍTÁST ÖSSZEÁLLÍTOTTÁK:

New York-i Magyar Ház

Bánhalmi Norbert fotográfus

Nagy Ildikó társadalomkutató, a New York-i Magyar Ház igazgatója

Szilvay Gergely újságíró, a Kőrösi Csoma Sándor Program ösztöndíjasa

PARTNERSZERVEZETEK: Amerikai Magyar Emlékmű Bizottság, New York-i Magyar Főkonzulátus

A KIÁLLÍTÁST TÁMOGATJA: the Hungary Initiatives Foundation

MÉDIAPARTNER: Mandiner

KÜLÖN KÖSZÖNET: Ember Sári, Fischer Viktor, Niemetz Ágnes, Papp László, Szatai Kovács Enikő